

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Історичний факультет
Кафедра архівознавства, спеціальних історичних та правознавчих дисциплін

ДИПЛОМНА РОБОТА

магістра

з теми: «ДЕРЖАВНА ДУМА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ 1906-1917 РР. У
ДОРЕВОЛЮЦІЙНІЙ ТА РАДЯНСЬКІЙ ІСТОРИОГРАФІЇ»

Виконала: студентка
групи Ist1M19
спеціальності
014 Середня освіта (Історія)
Савосто Вікторія Володимирівна

Керівник:
Глушковецький А.Л.
кандидат історичних наук, доцент

Рецензент:

Кам'янець-Подільський – 2020 року

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИОГРАФІЯ ТА ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ.....	6
РОЗДІЛ 2. ДЕРЖАВНА ДУМА РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ В ПРАЦЯХ 1906-1917 РР.....	10
2.1. Історія Державної Думи першого та другого скликання в роботах сучасників.....	10
2.2. Дореволюційні дослідники про III та IV Державну Думу.....	27
РОЗДІЛ 3. ДЕРЖАВНА ДУМА В НАУКОВИХ СТУДІЯХ РАДЯНСЬКИХ ІСТОРИКІВ.....	44
3.1. Державна Дума Російської імперії в радянській історіографії 1918-1929 рр...	44
3.2. Думська історична література 30-80 рр. в СРСР.....	57
ВИСНОВКИ.....	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	93
ДОДАТКИ.....	108

ВСТУП

Вивчення історії російського парламентаризму початку ХХ століття актуальне наукове завдання. Важливе значення має об'єктивне і всебічне дослідження історії реформування системи державного устрою Російської імперії на початку ХХ століття, коли країна також переживала переломний етап у своєму розвитку. Саме в ході першої революції 1905-1907 рр. і аж до жовтня 1917 р. вперше був створений і діяв парламент, російське самодержавство почало перетворюватися в конституційну монархію, формувалася багатопартійність, склалися інші елементи правової держави. За час роботи I-IV Державних Дум в 1906-1917 рр. були апробовані багато процедур, механізми, форми діяльності вищого законодавчого органу влади, який представляв всі основні класи і стани Російської імперії. Вони дають повчальні уроки для сучасності, активно використовуються в сучасній політичній практиці.

За понад століття з початку діяльності Державної Думи накопичений величезний фактографічний та історіографічний матеріал, який потребує творчого осмислення. До теперішнього часу зафіксовано понад 6 тис. різноманітних публікацій про Державну Думу. Цей факт, по-перше, свідчить про стійкий дослідницький інтерес до даного інституту влади; по-друге, може створити враження повної вичерпаності досліджуваних проблем. Однак на практиці виявляється, що вивчення цієї теми все ще далеко від завершення. Тому виникає необхідність оцінити раціональність і ефективність зусиль кількох поколінь дослідників.

Відзначимо дві обставини, що утруднювали вивчення Державної Думи. Одна з них – ідейно-політична. Тривалий час історія Думи розроблялася в контексті різних ціннісних світоглядних традицій, через призму відповідної ідеології і політики, часто дуже далекою від справжньої науки. Друга – причини власне науково-організаційного порядку. Жодна наукова структура не взяла на себе завдання комплексної розробки історії Думи. Проблема розглядалася лише в контексті окремих ідейно-політичних і партійних напрямків громадської думки, причому дослідники аналізували переважно окремі сюжетні лінії.

У цих умовах актуальним є об'єктивний, всебічний аналіз ходу, результатів, значення і перспектив дослідження історії Державної Думи Російської імперії 1906-1917 рр.

Об'єктом дослідження виступає комплекс історіографічних джерел створених в дореволюційний та радянський період і присвячених Державній Думі Російської імперії 1906-1917 рр.

Предметом роботи є історіографічний процес нарощування та розвитку історичних знань про Державну Думу Російської імперії 1906-1917 рр.

Мета дослідження багато в чому визначалася станом вивченості обраної теми і полягає в тому, щоб реконструювати розвиток історичної думки в дореволюційний та радянський період з проблем створення та функціонування Державної Думи Російської імперії в 1906-1917 рр.

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання** дослідження. Передбачено:

- ✓ охарактеризувати розробку досліджуваної проблеми в історіографії;
- ✓ проаналізувати характер, зміст і значення дореволюційної історіографії історії I-IV Державних Дум;
- ✓ встановити результати вивчення історії російського парламентаризму в радянській історіографії 1917-1991 рр.

Методи дослідження. Робота ґрунтується на засадах історизму, об'єктивності, системності, всебічності та наступності (спадкоємності), які передбачають виявлення та повне вивчення історіографічного масиву з урахуванням історичного контексту його формування. У процесі використовувалися загальнонаукові методи – історіографічного аналізу та синтезу, історико-порівняльного, біографічного, історичного (ретроспективного), хронологічного, періодизації, актуалізації, перспективності та статистичний, які дозволили комплексно дослідити процес формування історіографічного комплексу наукових праць та його структуру.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в магістерській вперше дається узагальнююча характеристика основних етапів і процесу розвитку дореволюційної та радянської історичної думки ХХ століття з проблем історії

Державної Думи Російської імперії 1906-1917 рр., виявляються результати, провідні тенденції та перспективи вивчення теми.

Структура роботи включає в себе вступ, три розділи (другий і третій поділяються на два підрозділи), висновки, список використаних джерел, додатки.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження можна зробити низку висновків:

Історіографія історії Державної Думи Росії 1906-1917 рр. має тривалу традицію. У ХХ ст. в розвитку наукової думки кілька разів відбувалися глибокі якісні зміни, пов'язані, перш за все, з трансформацією державного устрою, соціально-економічних і духовних основ життя російського суспільства, з революційними потрясіннями 1917-го і початку 90-х років. Вони повною мірою відбилися на процесі дослідження історії російського парламентаризму, в якій можна виділити кілька періодів. Перший тривав з 1905 р. по жовтень 1917 р., коли визначалися перші підходи до проблеми, було створено низку важливих праць, висловлено цінні думки та ідеї, що заклали основу подальшого наукового пошуку. Наступний період – розвиток радянської історіографії – тривав з кінця 1917 р. до кінця 1991 р. У його рамках слід виділити 1917 – кінець 20-х рр., оскільки в цей час зберігалася відносна свобода наукової творчості та політичний плюралізм, і разом з тим були розвинені і оформлені в науковій літературі закладені В.І. Леніним і його соратниками принципи партійно-класової оцінки минулого. В кінці другого періоду в зв'язку з перебудовою і гласністю почалися якісні зміни в розвитку історичної науки, які вилилися в кризу, подолану вже в завершальний період – у пострадянський час.

В дореволюційний період чітко виділилися два основних напрямки розвитку наукової думки – ліберальний і соціалістичний. Обидва вони були багато в чому політизовані, але кожен внів свій вклад у вивчення проблеми. Так, саме ліберальна історіографія виділила головні уроки першого досвіду парламентаризму в Росії і встановила, що причинами його невдач були відсутність конституційних гарантій політичних прав та свобод громадян, половинчастість і несвоєчасність урядових реформ, негативне ставлення влади до такої необхідної трансформації політичної системи, переважання в менталітеті російського суспільства настроїв на користь силових методів вирішення будь-яких проблем.

На противагу ліберальним авторам, більшовицькі діячі в своїх роботах про Думу найбільш наочно демонстрували зазначену специфіку російського соціуму,

що знижує їх наукову значущість і об'єктивність. Проте, саме ці особливості були перенесені та утвердилися в радянські часи в історичній літературі. Водночас саме соціал-демократична і залом соціалістична література найбільш наочно демонструвала кричущі соціально-економічні та політичні протиріччя монархічного режиму, які відбивалися в діяльності Державної Думи і призвели в кінцевому рахунку до краху самодержавства.

Ліберальна і частково соціал-демократична історіографія 1906-1917 рр. заклала основи наукового дослідження історії російського парламентаризму. У працях істориків, політиків, публіцистів, юристів аналізувалися виборчі кампанії в Думу, політика уряду щодо нової представницької влади, виборців і депутатів, досить докладно висвітлювалися і оцінювалися практично всі аспекти діяльності Думи, а також буржуазно-демократичних фракцій, роль і значення інших партій та груп в законодавчому процесі. Важливе місце в дореволюційній історіографії займали проблеми місця Думи в системі органів влади та модернізації державного устрою Росії на початку ХХ ст. в зв'язку з появою парламенту, механізми і ефективність його діяльності.

На всіх працях сучасників і учасників історії Державної Думи Росії лежить відбиток суб'єктивізму, переважає публіцистичний жанр, використано обмежене коло джерел, як правило, чітко проглядається політична позиція автора. Багато принципів висновків, узагальнень і роздумів сучасників і учасників думського життя склали основу для подальшого наукового дослідження обраної теми.

У 1917-1929 рр. був зроблений важливий крок у вивченні історії Державної Думи Російської імперії. У боротьбі за утвердження принципово нового державного устрою правляча партія більшовиків потребувала ідеологічного обґрунтування закономірності соціалістичних перетворень, переваги радянської системи органів влади над буржуазними. І в цьому сенсі особливе значення мали відмінності Рад, що формувалися на класовій основі і уособлювали виконавчу і законодавчу владу, від такого інституту буржуазної демократії, як парламент.

Аналіз історії та значення діяльності Державної Думи набув яскраво вираженого політичного характеру, але головна відмінність розвитку наукової

думки цього періоду від дореволюційного полягала в поступовому і все більш наполегливому насадженні однодумності, неприйняття можливості альтернатив в дослідницькому процесі та взагалі в суспільному розвитку. Пріоритетними стали питання класово-партійної боротьби, конфронтації, а не співпраці і компромісу в вивченні історії Думи, все більше місце займало в ньому висвітлення діяльності більшовицької партії і фракції.

Проте, в зазначений період зберігалася відносна політична та ідеологічна свобода, що відбилося на науковій творчості істориків. Були опубліковані деякі важливі документи про діяльність Думи і різних партій в ній, з'явилися перші великі наукові праці, в яких було окреслено коло сюжетів і проблем, що стали провідними в наступні роки розвитку радянської історіографії. Серед них такі, як боротьба партій і класів в Думі, діяльність В.І. Леніна і партії більшовиків з розвитку і реалізації парламентської тактики в умовах революції і міжреволюційний період, депутати-робітники, робітниче і аграрне питання в Думі в світлі класових протиріч, соціал-демократія і парламент. Було закладено традиції пріоритетного вивчення соціально-класових основ функціонування парламенту та його ролі в революційному розвитку російського соціуму.

Упродовж 30-80-х рр. ХХ ст. радянська історіографія Державної Думи значно еволюціонувала. На початку цього тривалого періоду стався остаточний розрив з дореволюційною дослідницькою практикою з точки зору плюралізму думок і оцінок, свободи дискусії та використання різноманітних джерел. Водночас політизований підхід, що спостерігався в багатьох роботах і до цього періоду, не тільки зберігся, а й став пріоритетним. Він означав можливість розглядати історичні явища тільки з позицій пролетарської партії більшовиків, ленінських і сталінських підходів, вивчати діяльність в Думі більшовиків, доводячи її правильність та історичну обґрунтованість. Сама Дума, як і будь-який парламент буржуазної держави, на довгі роки стали розглядатися як один з органів державної влади, спрямований на збереження соціальної несправедливості і не здатний здійснити демократичні перетворення, а в революційній роботі пролетарського авангарду – як засіб не законотворчості, а насильницького повалення

експлуататорського ладу. Риторика класової війни і конфронтаційна психологія переважали в тематиці, стилістиці та змісті історичних праць про Державну Думу.

Новий етап у розвитку радянської історіографії почався після XX з'їзду КПРС, коли викриття культу особи Сталіна дозволило вченим дещо розширити джерельну основу, тематику і підходи у вивченні проблеми. Однак, концептуальна основа розвитку наукової думки залишалася незмінною і була спрямована на захист ідеологічних, політичних та інших установок правлячої КПРС, виправдання нової державної системи, що принципово відрізняється від парламентської демократії не тільки західного типу, а й дореволюційної російської, з вельми обмеженими законодавчими правами Думи.

У другій половині XX ст. наукова думка в СРСР зробила крок вперед у вивченні історії Державної Думи. Були детально висвітлено практично всі сторони ленінської парламентської тактики і діяльності більшовиків в Думі, розглянуто основні аспекти історії Трудової групи, а також частково фракції народних соціалістів. У зв'язку з активізацією вивчення історії політичних партій і третьочервневої політичної системи відбулося фактологічне збагачення та осмислення місця і ролі партій і фракцій кадетів та октябристів в парламентській діяльності, взаємовідносин Думи, царя і уряду, перш за все на прикладі історії Прогресивного блоку в IV Думі, місця парламенту в системі вищих органів влади імперії, механізму функціонування та причин краху думської монархії.

Водночас чимало сторін історії російського парламентаризму залишалися практично не дослідженими. Серед них – історія більшості фракцій і їх взаємодії в парламенті, досвід законодавчої діяльності Думи з різних напрямків соціального, політичного та економічного життя суспільства, організаційні основи російського парламенту тощо. Багато питань, що раніше вивчалися радянськими істориками, вимагали переосмислення з використанням новітніх досягнень світової історіографії, зокрема принципів і методів соціальної історії. Безальтернативність історичного процесу, прямолінійний класовий підхід, диктат охоронної ідеології правлячої партії-держави гальмували розвиток наукових досліджень, збіднювали творчість і обмежували можливості радянських вчених.

Розпочата в 1985 р. перебудова поклала початок якісних змін у розвитку історичної науки, що було пов'язано з відкриттям раніше недоступних архівів, переглядом найбільш застарілих уявлень і підходів, ренесансом ленінізму, звільненого від сталінської «упаковки». Кризові явища в розвитку суспільства і держави, що призвели до зламу монополії КПРС на владу і, як наслідок, до розпаду СРСР, визначили труднощі методологічного переоснащення арсеналу істориків, подолання яких і становлення нових концепцій і підходів склали основу еволюції наукової історичної думки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абдулатипов Р.Г., Болтенкова Л.Ф., Яров Ю.Ф. Федерализм в истории России. В 3 кн. Кн.1. Москва: Республика, 1992. 383 с.
2. Авилов Б. О Государственной думе. Санкт-Петербург: Молот, 1906. 32 с.
3. Авилов Б. Чего ждать от новой Государственной думы. Санкт-Петербург: Свет, 1906. 16 с.
4. Аврех А.Я. П.А. Столыпин и судьбы реформ в России. Москва: Политиздат, 1991. 285 с.
5. Аврех А.Я. Распад третьеиюньской системы. Москва: Наука, 1985. 260 с.
6. Аврех А.Я. Русский либерализм: особенности исторического развития // Вопросы истории. 1989. № 2. С.17-31.
7. Аврех А.Я. Столыпин и III Дума. Москва: Наука, 1968. 520 с.
8. Аврех А.Я. Царизм накануне свержения. Москва: Наука, 1989. 251 с.
9. Аграрный вопрос в первой Государственной думе. Внесенные в думу проекты аграрной реформ и стенограммы речей главных ораторов по аграрному вопросу. С предисл. Д. М-на. Киев: Прогресс, 1906. 93 с.
10. Актуальные проблемы советской историографии первой русской революции. Сб. ст. Москва: Наука, 1978. 317 с.
11. Алексеев В.П. Первый русский парламент. Москва, 1906. 44 с.
12. Алянчиков Н. Русские политические партии. Тверь, 1907. 73 с.
13. Аманжолова Д.А. Дума и этнические конфликты (1906-1917 гг.) // Из истории России. XX век. Вып.8. Москва, 1997. С.101-119.
14. Аманжолова Д.А., Зорин В.Ю., Кулешов СВ. Национальный вопрос в Государственных Думах России. Опыт законотворчества. Москва: Русский мир, 1999. 520 с.
15. Бабаева Н.П. Ленинская тактика «левого блока» в революции 1905-1907 гг. Ленинград, 1977. 119 с.
16. Бадаев А.Е. Большевики в Государственной думе. Большевистская фракция в IV Государственной думе и революционное движение в Петербурге. Воспоминания. Москва: Партиздат, 1937. 307 с.
17. Бадаев А.Е. Большевики в Государственной думе: Большевистская фракция в IV Государственной думе и революционное движение в Петрограде. Воспоминания. Москва: Партиздат, 1932. 404 с.
18. Балабанов М., Дан Ф. Рабочие-депутаты в 1-й Государственной думе. Санкт-Петербург, 1907. 175 с.
19. Балдин К.Е. Рабочие депутаты III Государственной думы С.А. Воронин и П.И. Сурков // Ученые Записки Ивановского университета, 1974. Т. 129. С. 128-140.
20. Барандов Г. Столыпинская реакция. Москва: ГИЗ, 1938. 64 с.
21. Басманов М.И., Гусев К.В., Полушкина В.А. Сотрудничество и борьба. Из опыта отношений КПСС с непролетарскими и некоммунистическими партиями. Москва: Политиздат, 1988. 382 с.

22. Бахарев А.К. Тактика большевиков по отношению к трудовой фракции в IV Государственной Думе. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Ленинград, 1985. 14 с.
23. Бенуа Н. К народу. Несколько слов по поводу деятельности распушенной думы и предстоящих выборов в новую думу. Санкт-Петербург, 1906. 15 с.
24. Благодаров М.М. Борьба большевиков против кадетов в период первой и второй Государственных дум (1906-1907 гг.). Автореф. дис. ... канд. ист. наук. Киев, 1955. 21 с.
25. Богданович Е.В. Новая Дума. Санкт-Петербург: Изд. авт., 1906. 40 с.
26. Бойович М.М. Члены Государственной Думы (портреты и биографии). Второй созыв. Москва: Изд. Тов. Сытина, 1907. 519 с.
27. Бойович М.М. Члены Государственной Думы (портреты и биографии). Первый созыв. Москва: Изд. Тов. Сытина, 1906. 512 с.
28. Бойович М.М. Члены Государственной Думы (портреты и биографии). Третий созыв. 1907-1912. М.: Изд. Тов. Сытина, 1907. 456 с.
29. Бойович М.М. Члены Государственной Думы (портреты и биографии). Четвертый созыв. 1912-1917. Москва: Изд. Тов. Сытина, 1913. 456 с.
30. Большевистская фракция IV Государственной думы. Сб. материалов и документов. Ленинград: Партиздат, 1938.
31. Бондарев СИ. Тактика трудовой группы. Санкт-Петербург, 1907. 32 с.
32. Боровиковский А.Л. Законы 6 августа (Практические замечания судьи). Санкт-Петербург, 1905. 98 с.
33. Боровский В.В. Государственная дума и рабочий класс. Санкт-Петербург: Утро, 1906. 47 с.
34. Боровский В.В. Кадеты в Думе. Возникновение рабочего класса. Санкт-Петербург: Наша мысль, 1906. 30 с.
35. Боровский В.В. О Государственной думе. Женева, ЦК РСДРП, 1905. 22 с.
36. Боровский В.В. Перед третьей Думой // Избранные произведения о первой русской революции. М.: Политиздат, 1955. 400 с.
37. Бородин Н.А. Государственная дума в цифрах. Санкт-Петербург: Общественная польза, 1906. 72 с.
38. Брусянин В.В. Судьба первых депутатов. Санкт-Петербург: Современник, 1906. 82 с.
39. Брянчанинов А.Н. Роспуск Государственной думы. Причины - последствия. Псков, 1906. 68 с.
40. Булдаков В.П. Красная смута. Природа и последствия революционного насилия. Москва: РОССПЭН, 1997. 376 с.
41. Буржуазия и помещики в 1917 г. Частные совещания членов Государственной думы. Под ред. А.К. Дрезена. Москва-Ленинград: Партиздат, 1932. 328 с.
42. Буховец О.Г. Массовые источники по общественному сознанию российского крестьянства: (Опыт применения контент-анализа при изучении приговоров и наказов 1905-1907 гг.) // История СССР. 1986. №4. С.104-119.
43. Бычков Л. Из истории выборов в Государственные думы в царской России // Как выбирали в Государственную думу. Ленинград, 1938.

44. В.И. Ленин и история классов и политических партий в России. Москва: Мысль, 1970. 518 с.
45. Варшавский С. Жизнь и труды первой Государственной думы. Москва, 1907. 290 с.
46. Василевич В. Записки депутата второй Государственной Думы. Санкт-Петербург: Верный путь, 1907. 32 с.
47. Василевский Е.Г. Социально-экономическое содержание крестьянских приговоров и наказов во II Государственной думе (1907 г.) // Ученые записки МГУ им. М.В. Ломоносова, 1956. Вып. 179.
48. Васильев Н.П. Вторая дума. Санкт-Петербург, 1907. 96 с.
49. Велихов Л.А. Сравнительная таблица русских политических партий (Систематизация современных политических направлений). 4.1. Изд. 3-е, испр. и доп. Санкт-Петербург, 1906.
50. Винавер М.М. Конфликты в первой думе. Санкт-Петербург, 1907. 184 с.
51. Витте С.Ю. Воспоминания. В 3-х т. Москва: Соцэкгиз, 1960. 556 с.
52. Вишневский Э. Либеральная оппозиция в России накануне первой мировой войны. Москва: Россия молодая, 1993. 192 с.
53. Водовозов В.В. Как производятся выборы в Государственную думу по закону 3 июня 1907 г. Санкт-Петербург: Народное право, 1907. 32 с.
54. Войтинский Н. Бойкотизм, отзовизм, ультиматизм // Пролетарская революция. 1929. № 8-9. С.33-66.
55. Волобуев О.В. Идеино-теоретическая борьба по вопросам истории революции 1905-1907 гг. Москва, 1984. 326 с.
56. Волобуев О.В. Историография революции 1905-1907 гг. (Дооктябрьский период). Москва, 1981. 283 с.
57. Волобуев О.В. К вопросу о формировании буржуазной идеологии в России (Публицистика октябристов о революции 1905-1907 гг.) // Самодержавие и крупный капитал в России в конце XIX – начале XX века. Москва, 1982. С. 138-146.
58. Волобуев О.В. Революция 1905-1907 гг. в публицистике русских буржуазных историков // Исторические записки. Москва, 1978. Т. 102. С. 287-324.
59. Волобуев О.В., Муравьев В.А. Ленинская концепция революции 1905-1907 годов в России и советская историография. Москва: Мысль, 1982. 240 с.
60. Волькенштейн О. А. Что сказала деревня первой Государственной думе. Санкт-Петербург: Верный путь, 1906. 32 с.
61. Воронов Л.Н. Пора за дело. К выборам в Государственную думу. Москва, 1906. 40 с.
62. Воспоминания Ф.А. Головина о II Государственной думе // Исторический архив. 1959. № 4-6.
63. Вошинин В.П. Переселенческий вопрос в Государственной думе III созыва (итоги и перспективы). Санкт-Петербург: Право, 1912. 148 с.
64. Выборы в Государственную Думу третьего созыва. Статистический отчет Особого делопроизводства. Санкт-Петербург, 1911. 283 с.
65. Ганелин Р.Ш. Российское самодержавие в 1905 году. Реформы и революция. Санкт-Петербург: Наука, 1991. 221 с.

66. Герье В.И. Вторая Государственная дума. М., 1907. 379 с.
67. Герье В.И. Значение третьей Думы в истории России. Санкт-Петербург: Новое время, 1912. 98 с.
68. Герье В.И. О конституции и парламентаризме в России. М., 1906. 31 с.
69. Герье В.И. Первая русская Государственная Дума. Политические воззрения и тактика ее членов. Москва, 1906. 120 с.
70. Герье В.И. Первые шаги бывшей Государственной думы. Москва, 1907. 124 с.
71. Гессен В.М. На рубеже. Санкт-Петербург: Право, 1906. 350 с.
72. Гессен В.М. Русское государственное право. Санкт-Петербург: Студ. Касса взаимопомощи, 1909. 335 с.
73. Голубев В.С. Вторая Государственная дума. Санкт-Петербург: народное право, 1908. 181 с.
74. Голубев В.С. Крестьяне в Государственной думе. Ростов-на-Дону: Донская речь, 1905. 28 с.
75. Голубев В.С. Первые шаги Государственной думы. Вып.1. Ростов-на-Дону: Донская речь, б.г.
76. Горелов И.Е. Идеиный и организационный разгром оппортунизма в РСДРП в 1907-1912 гг. Москва: Мысль, 1983. 222 с.
77. Государственная дума первого призыва. Портреты, краткие биографии и характеристики депутатов. 4.1-2. Москва: Возрождение, 1906.
78. Государственная дума. 2 созыв. Обзор деятельности комиссий и отделов. Санкт-Петербург, 1907. 600 с.
79. Государственная дума. Обзор деятельности комиссий и отделов. 3 созыв. Сессия 4. 1910-1911 гг. Санкт-Петербург, 1911. 480 с.
80. Государственная дума. Обзор деятельности отделов и комиссий. Третий созыв. Сессия III. 1909-1910 гг. Санкт-Петербург, 1910.
81. Государственная Дума. Созыв 2-й. Стенографические отчеты. Санкт-Петербург, 1907.
82. Государственная Дума. Созыв третий. Стенографические отчеты. Санкт-Петербург, 1908-1912 гг.
83. Государственная Дума. Созыв. 1-й. Стенографические отчеты. Санкт-Петербург, 1906.
84. Государственная дума. Узаконения 6 августа 1905 г. Высочайший манифест. Именной высочайший указ правительствующему Сенату. Учреждение Гос. Думы. Положение о выборах в Гос. Думу. Москва, 1905. 82 с.
85. Граве А.А. Волки в овечьей шкуре (Речь, произнесенная на собрании торгово-промышленных служащих). Москва, 1906. 8 с.
86. Греков Б.И., Шацилло К.Ф., Шелохаев В.В. Эволюция политической структуры в России в конце XIX - начале XX в (1895-1913 гг.) // История СССР. 1988. № 5. С. 36-53.
87. Грибкова СМ. В.И. Ленин и большевистская фракция IV Государственной думы // История СССР. 1965. № 2. С. 113-126.

88. Григорьев В. Избирательное право и организация выборов (В связи с положением о выборах в Государственную думу...) Санкт-Петербург, 1905. 112 с.
89. Гриневич В.П. Право контроля и бюджета. Санкт-Петербург: Молот, 1906. 36 с.
90. Гурлянд М. «Дума народного гнева». Избр. места из речей, произнесенных в первой русской Думе. Санкт-Петербург, 1907. 143 с.
91. Гучков А.И. В третьей Государственной думе (1907-1912 гг.). Санкт-Петербург, 1912. 248 с.
92. Д.Щ. К вопросу о преемственности в работах Государственной Думы // Право. 1912. № 20. СП 13-1116.
93. Дажина И.М. Несломленные. Москва: Политиздат, 1986. 176 с.
94. Дан Ф. Выборы в Государственную думу по положению 3 июня 1907 г. (Разъяснение избирательного закона). Санкт-Петербург, 1912. 30 с.
95. Дневник члена Государственной думы Владимира Митрофановича Пуришкевича. Рига, 1924.
96. Добров Н. Российский парламент и тактика пролетариата. Женева: автор, тип. Бунда, 1906. 70 с.
97. Добротвор Н.М. рабочие депутаты в III Государственной Думе. Горький: изд-во Горьков. пед. института, 1957. 247 с.
98. Донесения Л.К. Куманина из Министерского павильона Государственной думы, декабрь 1911 - февраль 1917 // Вопросы истории. 1999.
99. Думова Н.Г. Кадетская партия в период первой мировой войны и Февральской революции. Москва: Наука, 1988. 245 с.
100. Думова Н.Г. Либерал в России: трагедия несовместимости. Исторический портрет П.Н. Милюкова. Москва: Наука, 1993. 238 с.
101. Думский сборник. Санкт-Петербург: Общественная польза, 1906. Т.1. Гос. Дума 1-го созыва. 400 с.
102. Дякин В.С. Буржуазия, дворянство и царизм в 1911-1914 гг.: Разложение третьеиюньской системы. Ленинград: Наука, 1988. 227 с.
103. Дякин В.С. Самодержавие, буржуазия и дворянство в 1907-1911 гг. Ленинград: Наука, 1979. 246 с.
104. Еврейская социалистическая рабочая партия, Цк. Правительство, Дума и революция. Санкт-Петербург, 1906. 16 с.
105. Езерский Н.Ф. Государственная дума первого созыва. Пенза, 1907. 201 с.
106. Еропкин А. Что делала и что сделала третья Государственная Дума (ответ кадетам). Санкт-Петербург: Новое время, 1912. 84 с.
107. Ерофеев Н.Д. Народные социалисты в первой русской революции. Москва: Изд-во МГУ, 1969. 190 с.
108. Ерошкин Н.П. История государственных учреждений дореволюционной России. 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Высшая школа, 1983. 352 с.
109. Ефремов И.Н. Отчет избирателям И.Н. Ефремова о деятельности в качестве члена III Государственной думы. 1907-1912.4. 1-3. Санкт-Петербург, 1911-1912.

110. Забавский Н.М. Общественно-политическая борьба в Белоруссии в связи с выборами и деятельностью III Государственной Думы. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Минск, 1988. 21 с.
111. Завадская Л.В. Аграрный вопрос в первой Государственной думе и борьба большевиков за крестьянство // Большевики во главе первой русской революции 1905-1907 гг. Москва, 1956. С. 156-168.
112. Зайчиков Г.И. Борьба рабочих депутатов Государственной Думы против царизма в 1907-1914 гг. Москва: Высшая школа, 1981. 153 с.
113. Запросы по финляндскому управлению. Государственная дума. Созыв 3-й. Заседания 1, 5 и 12 февраля, 5, 12 и 13 мая 1908 г. Санкт-Петербург, 1909. 306 с.
114. Знаменский О.Н., Шишкин В.А. Ленин, революционное движение и парламентаризм. Ленинград, 1977. 295 с.
115. Зорин В.Ю. Национальный вопрос в III Государственной Думе (1907-1912 гг.). Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Москва, 2000. 24 с.
116. Зурабов А. Вторая Государственная дума (Впечатления). Санкт-Петербург, 1908. 181 с.
117. Иерусалимский А.Ф. Борьба пролетариата за крестьянство на выборах в IV Государственную думу // Сб. ст. по вопросам истории КПСС. Москва, 1960. С.87-110.
118. Избирательная платформа РСДРП. Б.м. ЦК РСДРП, 1906. 8 с.
119. Исхакова О.А. I и II Государственные Думы: либеральная историография. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Москва, 1996. 22 с.
120. К 10-летию первой Государственной Думы. Сб.ст. Пг: Огни, 1916. 226 с.
121. Кавказские депутаты в III Государственной Думе. Баку, 1912. 237 с.
122. Кавказский запрос в Государственной думе. Полные речи всех ораторов по официальным стенограммам. Тифлис, 1909. 101 с.
123. Калинычев Ф.Г. Государственная дума в России. Сб. документов и материалов. Москва: Госюриздат, 1957. 646 с.
124. Калинычев Ф.И. Ленин об использовании буржуазного парламентаризма и о думской тактике большевиков // Великая сила ленинских идей. Москва, 1960. С.369-405.
125. Калинычев Ф.И. Некоторые вопросы думской тактики большевиков // Вопросы истории КПСС. 1957. № 4. С.73-87.
126. Каменский П.В. Вероисповедные и церковные вопросы в Государственной думе третьего созыва и отношение к ним Союза 17 октября. Москва, 1909. 106 с.
127. Каминка А.И., Набоков В.Д. Вторая Государственная дума. Санкт-Петербург, 1907. 308 с.
128. Кетриц Б.Э. Первая Государственная дума. Санкт-Петербург: Брокгауз-Ефрон, 1907. 90 с.
129. Кирьянов И.К., Лукьянов М.Н. Парламент самодержавной России. Государственная Дума и ее депутаты, 1906-1907 гг. Пермь: Изд-во Перм. ун-та, 1995. 167 с.

130. Кирьянов Ю.И. Правые партии в России 1911-1917 гг. М.: РОССПЭН, 2001. 464 с.
131. Кн. Мансырев С.П. Мои воспоминания о Государственной Думе (1912-1917). // Историк и современник. Ист. -литер, сб. Берлин, 1922. Кн. 1-Й.
132. Ковалевский М.М. Русская конституция. III законодательная власть Думы и контроль ее за администрацией. Очерк. 2-е изд. Санкт-Петербург, 1906. 32 с.
133. Ковальчук М.А. Ленинские принципы революционного парламентаризма и думская тактика большевиков в годы реакции. Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1982. 159 с.
134. Колесниченко Д.А. Трудовая группа в первой Государственной думе. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. М., 1970. 36 с.
135. Колесниченко Д.А. Трудовики в период первой российской революции. Москва: Наука, 1985. 318 с.
136. Конституционно-демократическая партия. Фракция в Государственной думе третьего созыва. Отчет Фракции партии народной свободы. В 5 т. Санкт-Петербург, 1908-1912.
137. Корбут М.К. Рабочее законодательство третьей Государственной Думы. Казань, 1925. 23 с.
138. Котляр П., Вайс М. Как проводились выборы в Туркестане в местное управление и Государственную Думу. Ташкент: Госиздат, 1947. 23 с.
139. Кочетов Ю.И. Деятельность большевистской фракции IV Государственной думы (1912-1914 гг.). Автореф. дисс. ... докт. ист. наук. Пермь, 1972. 32 с.
140. Краткие биографии членов Государственной думы. Санкт-Петербург: Слово и жизнь, 1906. 51 с.
141. Кроль М.А. Как прошли выборы в Государственную думу. Санкт-Петербург: Типо-лит. Р. С. Вольпина, 1906. 67 с.
142. Кривошей К.А. А.В. Кривошей (1857-1921 гг.). Его значение в истории России начала XX века. Париж, 1973. 350 с.
143. Кризис самодержавия в России. 1895-1917. Ленинград: Наука, 1984. 664 с.
144. Крюков Н.А. Мысли об участии народа в государственном домостроительстве. Москва: Сытин, 1906. 28 с.
145. Кувшинов В.А. Разоблачение партией большевиков идеологии и тактики кадетов. Москва: Изд-во МГУ, 1982. 242 с.
146. Кузнецов А.А. Сибирские депутаты в Государственной думе (1906-1914 гг.). Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. М., 1980. 14 с.
147. Кузьмин-Караваев В.Д. Революционное выступление и земельный вопрос. Санкт-Петербург, 1906. 30 с.
148. Лазаревский Н.И. Русское государственное право. Изд. 3-е. Санкт-Петербург, 1913. 672 с.
149. Левин К.Н., Скворцов-Степанов И. Деятельность второй Государственной Думы. Сб. ст. Вып.1. М., 1907.

150. Леонтович В.В. История либерализма в России. 1762-1914 гг. Пер. с нем. И. Иловайской. Париж: Умса-press, 1980. 549 с.
151. Локоть Т.В. Первая Дума. Статьи, заметки и впечатления бывшего члена Государственной думы. Москва: Польза, 1906. 365 с.
152. Локоть Т.В. Политические партии и группы в Государственной думе. Характер и причины политического бессилия первой думы. Возможный характер и задачи второй думы. Москва: Польза, 1907. 317 с.
153. Лукоянов И. В. Современная российская историография Государственной Думы (наблюдения) // Таврические чтения 2007: Актуальные вопросы истории парламентаризма в России в начале XX века. Санкт-Петербург, 2008. С.181-195.
154. Львов Т. Учреждение Государственной думы. Санкт-Петербург: Народное право, 1906. 48 с.
155. Любаров П.Е. Рабочий вопрос в III Государственной Думе. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Ленинград, 1968. 18 с.
156. Маклаков В.А. Вторая Государственная дума (воспоминания современника). Париж, 1939, 260 с.
157. Малаховский Г. Биографии членов Государственной Думы. Санкт-Петербург, 1906. 104 с.
158. Малтысунов С.Н. Социально-экономическое и политическое положение Казахстана и Государственная дума (1905-1907 гг.). Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Алма-Ата, 1981. 23 с.
159. Мартов Л. Что делать Государственной думе. Санкт-Петербург: Практика, 1906. 30 с.
160. Мартюхова М.А. На переломе революции: Общественно- политическое движение в Белоруссии в связи с учреждением Государственной думы в России (август 1905 - июль 1906 г). Минск: Наука и техника, 1986. 140 с.
161. Материалы по учреждению Государственной думы. 1905. Вып.1. Б.м.
162. Меркульев Л.Л. Создание и деятельность партийных организаций Союза 17 октября в губерниях Центрально-Черноземного региона России. Автореф. дисс.... канд. ист. наук. Москва, 1997. 17 с.
163. Микетов Я. Что сделало народное представительство третьего созыва. Санкт-Петербург, 1912. 248 с.
164. Милюков П.И. Первая парламентская кампания большевиков // Вопросы истории. 1956. № 4. С.57-70.
165. Милюков П.Н. Воспоминания (1859-1917). В 2-х т. Москва: Современник, 1990. Т. 1 528 с.
166. Милюков П.Н. Вторая Дума. Публицистическая хроника. 1907. 2-е продолжение сб. «Год борьбы». Санкт-Петербург, 1908. 302 с.
167. Милюков П.Н. Год борьбы. Публицистическая хроника. 1905-1906. Санкт-Петербург: Общественная польза, 1907. 550 с.
168. Милюков П.Н. При свете двух революций. История кадетской партии на всем протяжении ее деятельности в России и до 1921 года - в эмиграции // Исторический архив. 1993. № 1-2.

169. Милюков П.Н. Третья Государственная Дума и деятельность в ней фракции народной свободы (По докладам Санкт-Петербургского депутата Милюкова собраниям избирателей на Васильевском острове и Петербургской стороне). Санкт-Петербург, 1909. 38 с.
170. Михайлова В.И. Советская историческая литература о крестьянских наказах и приговорах в I Государственной думе // Некоторые проблемы отечественной историографии и источниковедения. Днепропетровск, 1972. С. 20-21.
171. Могилевский К.И., Циунчук Р.А., Шелохаев В.В. Государственная Дума России как историографическая проблема // Вопросы истории. 2007. № 11. С.3-17.
172. Могилянский М. Первая государственная дума. Санкт-Петербург: Пирожков, 1907. 200 с.
173. Муравьев В. Четвертая дума и наше великодержавное будущее. Санкт-Петербург, 1912. 31 с.
174. Муромцев С. А., сост. Внутренний распорядок Государственной думы. Наказ Государственной думы. Гл. 1-3 и врем, правила. Проект ост. Глав наказа. Москва: Вестник народной свободы, 1907. 82 с.
175. Мускатблит Ф. Первый русский парламент (Избирательная кампания и ее итоги). С предисл. А.С. Изгоева. Одесса: Буревестник, 1906. 88 с.
176. Мусульманские депутаты Государственной Думы России. 1906-1917 гг. Сб. документов и материалов / Сост. Л.А. Ямаева. Уфа: Китап, 1998. 384 с.
177. Мякотин В.А. Надо ли идти в Государственную думу? Санкт-Петербург: Русское богатство, 1906. 40 с.
178. Националисты в третьей Государственной думе. Санкт-Петербург, 1912. 327 с.
179. Наше Отечество. Опыт политической истории. Т.1. Москва: ТЕРРА, 1991. 390 с.
180. Не бесплодная борьба с правительством, а совместная работа. Донесение чиновника особых поручений при председателе Совета министров России из Государственной думы // Исторический архив. 1998. №5-6.
181. Неманов Л. Состав и работы думских комиссий // Право. 1907. №25.
182. Непролетарские партии России. Урок истории. Москва: Мысль, 1984. 566 с.
183. Нильве А.И. Борьба классов и партий по аграрному вопросу во II Государственной Думе. Автореферат дисс. ... канд. ист. наук. Одесса, 1955. 20 с.
184. Новая Дума. Платформа партии народной свободы. С-П., 1906. 17 с.
185. Новая царская милость. Самара: Самарский комитет РСДРП, 1905. 17 с.
186. Новик И.Д. Современные конституции и положение о Государственной думе. Москва: Ефимов, 1905. - 825 с.
187. О бойкоте третьей Думы. М., 1907. - 32 с.
188. Обзор деятельности Государственной Думы третьего созыва 1907-1912 гг. 4.1-3. Санкт-Петербург, 1912.

189. Ознобишин А.А. Воспоминания члена IV Государственной думы. Париж, 1927.
190. Около Думы. Сб. ст. Москва, 1907. 82 с.
191. Ососов А. Земельный вопрос в 3-ей Государственной Думе. Санкт-Петербург: Труд и польза, 1912. 899 с.
192. Островский А.В. Третьеиюньский государственный переворот 1907 года. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Ленинград, 1976. 20 с.
193. Островский А.В. Третьеиюньский государственный переворот. Дисс. ... канд. ист. наук. Ленинград, 1977. 218 с.
194. Островский И.В. П.А. Столыпин и его время. Москва, 1992. 144 с.
195. Остроухова К. Социал-демократия и выборы в III Государственную думу // Пролетарская революция. 1924. № 2. С.85-99.
196. Отрывки из воспоминаний Д.Н. Любимова // Исторический архив. 1962. № 6. С. 79–81.
197. Отчет думской трудовой группы. 3 сессия III Думы. Санкт-Петербург, 1910. 21 с.
198. Павельева Т.Ю. Польская фракция в Государственной думе России 1906-1914 годов // Вопросы истории. 2000. № 3. С. 111-120.
199. Павлов М.Б. Думская тактика большевиков в революции 1905-1907 гг. Ленинград, 1947. 130 с.
200. Павлова Н.Н. Рабочие депутаты во II Государственной Думе. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Москва, 1986. 21 с.
201. Патрашкин С. Народ и правительство (Первая Государственная дума). Саратов: Поволжье, 1907. 134 с.
202. Первая Государственная дума. Алфавитный список и подробные биографии и характеристики членов Государственной думы. Москва, 1906. 159 с.
203. Первая Государственная дума. Сб. статей. Изд. А.А. Муханова, В.Д. Набокова. Санкт-Петербург, 1907. Вып. 1-3. (Вып. 1. Политическое значение 1-й Думы. Вып. 2-й. Законодательная работа. Вып. 3. Аграрная реформа и продовольственное дело).
204. Петергофское совещание о проекте Государственной думы. Какую Думу хотели дать народу Николай II и его министры. Изд. 2-е. Пг., 1917. 164 с.
205. Петрова Д.В. IV Государственная дума (Историко-правовое исследование). Автореф. дисс. ... канд. юр. наук. Москва, 1969. 31 с.
206. Петровский А.И. Донские депутаты во II Государственной думе. Историческая справка. Правда о думской казачьей фракции. Санкт-Петербург, 1907. 136 с.
207. Пиленко А. Русские парламентские прецеденты. Порядок делопроизводства в Государственной Думе. Вып 1. Санкт-Петербург.: Общественная польза, 1907. 127 с.
208. Плеханов Г.В. «Общее горе». Письмо. Б.м., 1906. 8 с.
209. Покровский П. А. Свобода слова в российских законодательных учреждениях // Русское богатство. 1912. Кн. II. С.239-244.

210. Политические партии России. Конец XIX – 1-я треть XX века. Энциклопедия. Москва: РОССПЭН, 1996.
211. Попик В.И. Политическая борьба на Украине вокруг выборов в III Государственную думу. Киев: Наук. Думка, 1989. 97 с.
212. Попов И.И. Дума народных надежд. Очерк деятельности первой русской Думы и Государственного совета. Москва: Саблин, 1907. 214 с.
213. Правительство, Дума и революция. 1. Кадеты и правительство. 2. Думская трудовая группа. 3. Дума и пролетарская тактика. Санкт-Петербург, б.г. 16 с.
214. Предкальн А. Мытарства страховых законов. Санкт-Петербург, 1913.
215. Программы политических партий в России. Под ред. и с предисл. И.В. Владиславлева. Изд. 2-е, испр. и доп. Вып.1. Москва, 1917. 80 с.
216. Программы политических партий России. Конец XIX – начало XX вв. Москва: РОССПЭН, 1995. 464 с.
217. Протопопов Д.Д. Что сделала первая Государственная дума. Москва, 1906. 23 с.
218. Процесс большевистской фракции IV Государственной Думы. Москва-Ленинград: ГИЗ, 1927. 162 с.
219. Рабочие в Государственной думе. Санкт-Петербург, 1906. 16 с.
220. Рабочие депутаты в первой Государственной думе. Санкт-Петербург: Глаголев, б.г. 175 с.
221. Раковский О.О. Государственная дума и политические партии. Москва, 1907. 32 с.
222. Распущенная Дума. Санкт-Петербург, 1906. 8 с.
223. Реформы или революция? Россия 1861-1917. Материалы международного коллоквиума историков. Санкт-Петербург: Наука, 1992. 394 с.
224. Родзянко М.В. Государственная дума и февральская 1917 года революция. Ростов-на-Дону, 1919.
225. Ропп А.Н. Что сделала третья Государственная Дума для народного образования? Санкт-Петербург, 1912. 254 с.
226. Российская империя, СССР, Российская Федерация: История одной страны? Прерывность и непрерывность в отечественной истории XX века. Москва: Россия молодая, 1993. 128 с.
227. Российские либералы: кадеты и октябристы (Документы, воспоминания, публицистика). Москва: РОССПЭН, 1996. 394 с.
228. Россия в XX в. Историки мира спорят. Москва: Наука, 1994. 752 с.
229. Россия в эпоху реформ. Сб. ст. Сост. В. Желягин, Н. Рутыч. 2-е изд. Франкфурт-на-Майне: Посев, 1983. 486 с.
230. РСДРП. Фракция Государственной думы 2-го созыва. От комитета думской социал-демократической фракции ко всем парт., орган. Санкт-Петербург, 1907. 5 с.
231. Рубакин Н.А. Государственная дума и внутренний враг (История наших дней). Санкт-Петербург: Народная воля, 1906. 84 с.

232. Рубакин Н.А. Две конституции Турецкая и российская (Мидхат-паша, Лассаль и Государственная дума). Историческая параллель. Санкт-Петербург: Земля, 1906. 48 с.
233. Рудь А.С. Депутаты-большевики в IV Государственной думе. Москва: Просвещение, 1980. 80 с.
234. Рудь А.С. Деятельность депутатов-большевиков IV Государственной думы по развитию стачечной борьбы пролетариата в 1912-1914 гг. Автореферат дисс. ... канд. ист. наук. Москва, 1968. 20 с.
235. Румянцев П. Освободительное движение и Государственная дума. Санкт-Петербург: Попова, б.г. 24 с.
236. Савельев А.А. Первая Государственная дума как результат освободительного движения последнего времени. Н. Новгород, 1906. 39 с.
237. Савич Н.В. Воспоминания. Санкт-Петербург: Logos; Дюссельдорф: Голубой всадник, 1993. 490 с.
238. Садинов В.С. Государственная дума России (1906-1917 гг.): историография проблемы. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. – Москва, 2001. 20 с.
239. Самойлов Ф.Н. Воспоминания. Ч.3. Иваново-Вознесенск, Петроград, Берн (1911-1914). Москва-Ленинград: ГИЗ, 1925. - 112 с. 44.
240. Сапилов Е.В. Третья Государственная дума (1907-1912 гг.): (Из записок депутата). Москва: ИЭ, 1993. 52 с.
241. Селезнев Ф.А. Нижегородские кадеты: региональный опыт парламентской партии (1905-1917 гг.). Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Нижний Новгород, 1997. 20 с.
242. Селунская Н.Б., Бородкин Л.И., Григорьева Ю.Г., Петров А.Н. Становление российского парламентаризма начала XX века. Москва: Мосгорархив, 1996. 282 с.
243. Семашко Н.А. Социал-демократическая фракция в 3-й Государственной думе. Париж, 1910. 104 с.
244. Семашко Н.А. Социал-демократическая фракция в III Государственной думе. Париж: Социал-демократ, 1910. 104 с.
245. Семенюта П.П. Первая Государственная дума, ее жизнь и смерть. В очерках и картинах. Санкт-Петербург, 1907. 147 с.
246. Сидельников С.М. Образование и деятельность первой Государственной думы. Москва: Изд-во Моск. ун-та, 1962. 382 с.
247. Синодик членов 2-й Государственной думы. Вып.1. Санкт-Петербург, 1907. 76 с.
248. Слепков А.Н. Классовые противоречия в 1-й Государственной думе. Пг.: Прибой, 1923. 148 с.
249. Слепов Л.А. Применение большевиками тактики левого блока//Вопросы истории. 1973. № 1. С. 11014.
250. Слонимский А.Г. Катастрофа русского либерализма: Прогрессивный блок накануне и во время Февральской революции 1917 г. Душанбе, 1975. 320 с.

251. Смирнов А. Как прошли выборы во вторую Государственную думу. Со вст. ст. и закл. П.Н. Милюкова. Санкт-Петербург: Общественная польза, 1907. 294 с.
252. Смирнов А.П. Аграрный вопрос во второй Государственной думе и борьба большевиков с кадетами за крестьянство. Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Ленинград, 1951. 20 с.
253. Смирнов А.Ф. Государственная Дума Российской империи. 1906-1917 гг. Историко-правовой очерк. Москва: Книга и бизнес, 1998. 624 с.
254. Смирнов Е. Победа кадетов и левые партии. Санкт-Петербург: Новый мир, б.г. 23 с.
255. Собрание речей гг. депутатов Государственной думы I и II созыва. Санкт-Петербург: Разум, 1908. 576 с.
256. Советская историография. Москва: РГГУ, 1996. 592 с.
257. Состав Трудовой группы в I и II Государственной думе. Свод. таб. членов фракции. Авт. вст. ст. и сост. Д.А. Колесниченко. Москва: Институт истории СССР, 1988. 122 с.
258. Спирин Л.М. Крушение помещичьих и буржуазных партий в России (начало XX в. – 1920 г.). Москва: Политиздат, 1977. 366 с.
259. Становление российского парламентаризма начала XX века. / Под ред. Н.Б. Селунской. Москва: Мосгорархив, 1996. 283 с.
260. Старцев В.И. Русская буржуазия и самодержавие в 1905-1917 гг. (Борьба вокруг «ответственного министерства» и «правительство доверия»). Ленинград: Изд-во ЛГУ, 1977. 272 с.
261. Степанов С.А. Черная сотня в России. 1905-1914 гг. Москва: Изд-во ВЗПИ, А/О «Росвузнаука», 1992. 330 с.
262. Столыпин П.А. Думские речи. Москва: Знание, 1990. 63 с.
263. Таганцев Н.С. Пережитое. Учреждение Государственной думы в 1905-1906 гг. Вып. 1-2. Пг., 1919.
264. Тернии без роз. Сб. Женева: Голос социал-демократа, 1908. 163 с.
265. Томсинский С.Г. Борьба классов и партий в первой Государственной думе. Ростов-на-Дону: Буревестник, 1924. 103 с.
266. Томсинский С.Г. Борьба классов и партий во второй Государственной думе. Москва: Красная новь, 1924. 174 с.
267. Третья Государственная дума. Материалы для оценки ее деятельности. Санкт-Петербург: Труд, 1912. 425 с.
268. Троцкий Л.Д. В защиту партии. Санкт-Петербург: Дело, 1907. 148 с.
269. Цехновичер Л.Я. К истории думской левоблокнистской тактики партии большевиков // Уч. Зап. Курск. Педаг. Ин-та. 1970. Т.58.С.73-110.
270. Цитрон А. 103 дня второй думы. Санкт-Петербург: Думская трибуна, 1907. 188 с.
271. Цитрон А. 72 дня первого русского парламента. Санкт-Петербург, 1906. 167 с.
272. Чему учат нас правительство и Третья Государственная Дума (Письмо депутата Первой Государственной Думы на родину). Париж, 1910. 15 с.

273. Черменский Е.Д. I и II Государственные думы в освещении советской историографии // Первая российская революция 1905-1907 гг. Обзор советской и зарубежной литературы. Сб. обзоров. Москва, 1991. С. 138-168.
274. Черменский Е.Д. I и II Государственные думы. Историографический очерк // Актуальные проблемы советской историографии первой русской революции. Москва, 1978. С. 197-235.
275. Черменский Е.Д. IV Государственная Дума и свержение царизма в России. Москва: Мысль, 1976. 318 с.
276. Черменский Е.Д. Буржуазия и царизм в первой русской революции. 2-е изд., доп. и перераб. Москва: Мысль, 1970. 448 с.
277. Черменский Е.Д. Буржуазия и царизм в революции 1905-1907гг. Москва-Ленинград, 1939. 376 с.
278. Черменский Е.Д. Вторая российская революция. Москва: Наука, 1986. 173 с.
279. Черменский Е.Д. Выборы в IV Государственную думу // Вопросы истории. 1957. № 4. С.21-40.
280. Члены 2-й Государственной думы. (Краткие биографические справки. Сравнительная характеристика членов 1 и 2 думы). Санкт-Петербург, 1907. 124 с.
281. Члены Государственной думы 1-го, 2-го, 3-го созыва // Энциклопедич. словарь. Гранат. Изд. 7-е. Т. 16. Б.г., стб. 1-76.
282. Что сделала господская Дума? Б.м., б.г. 16 с.
283. Чупров В.И. Приговоры и наказания северного крестьянства в I Государственную думу. Сыктывкар, 1991. 19 с.
284. Шалда В.А. Деятельность СДЛК по осуществлению ленинской парламентской тактики в III Государственной думе (1907-1912 гг.). Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Рига, 1973. 34 с.
285. Шевырин В.М. История партии мирного обновления (1906-1907 гг.). Автореф. дисс. ... канд. ист. наук. Москва, 1973.
286. Шелохаев В.В. Идеология и политическая организация российской буржуазии, 1907-1914. Москва, 1991. 232 с.
287. Шелохаев В.В. Кадеты – главная партия либеральной буржуазии в борьбе с революцией 1905-1907 гг. Москва: Наука, 1983. 327 с.
288. Шелохаев В.В. Либеральный лагерь накануне и в годы первой русской революции в освещении советской историографии // Актуальные проблемы советской историографии первой русской революции. Москва, 1978. С. 236-255.
289. Шелохаев В.В. Партия октябристов в период первой русской революции. Москва: Наука, 1987. 157 с.
290. Шидловский С.И. Воспоминания. 4.1-2. Берлин, 1923. 212 с.
291. Шингарев А.И. Законодательная инициатива членов Государственной Думы и Государственного Совета // Русская мысль. 1912. №9, 10.
292. Шингарев А.И. Как предполагала наделить крестьян землей партия народной свободы во второй Государственной думе. Санкт-Петербург: Народное право, 1907. 15 с.

293. Шлихтер А. Государственная дума и ее роль в освободительном движении. Санкт-Петербург: Эпоха, 1906. 47 с.
294. Щепкин Н.Н. Земская и городская Россия о народном представительстве. Ростов-на-Дону: Донская речь, 1905. 60 с.
295. Южанин В. За что разогнали Государственную думу. Санкт-Петербург: народная воля, 1906. 62 с.
296. Юрий К. (Каменев Л.Б.) За бойкот // О бойкоте третьей Думы. Санкт-Петербург, 1907.
297. Яковлев А. Церковная политика Государственной Думы в сопоставлении с иностранными парламентами. Пг, 1915. 143 с.
298. Якушкин В.Е. Государственная дума о земле. Москва, 1906. 24 с.
299. Ярославский Е. Аграрная программа большевиков в первой русской революции. Москва: Политиздат, 1941. 36 с.